

Πρόλογος

Στον πρόλογο του παρόντος τόμου θα εστιάσω στην αξιολόγηση στη σχολική εκπαίδευση όπου συμβαίνουν πάρα πολλά, τουλάχιστον την τελευταία διετία και αφορούν άμεσα το σύνολο των σχολικών μονάδων, καθώς και των εκπαιδευτικών της χώρας μας.

α. Δυο εισαγωγικά λόγια για την εκπαιδευτική αξιολόγηση πριν πάμε στην ουσία του προλόγου του συγκεκριμένου συλλογικού τόμου.

Γενικότερα η αξιολόγηση, ως γνωστόν, είναι η απόδοση αξίας με βάση κριτήρια που τίθενται και δεδομένα που συλλέγονται στο πλαίσιο αυτό (Scriven, 1991).

Είναι γνωστό ότι η αξιολόγηση μπορεί να γίνεται με έναν αξιόπιστο και έγκυρο τρόπο, αλλά αυτό δεν είναι πάντα δεδομένο.

Ειδικότερα η εκπαιδευτική αξιολόγηση αποτελεί ένα δύσκολο και ακανθώδες εγχείρημα που μοιάζει αλλά και διαφοροποιείται από την εκπαιδευτική έρευνα, μπορεί να αναφέρεται σε πολλά και διαφορετικά θέματα της εκπαίδευσης (σχολική μονάδα, εκπαιδευτικό, μαθητή, πρόγραμμα σπουδών κ.ά) και έχει μεγάλη πολιτική βαρύτητα και συνέπειες.

Θα πρέπει επίσης να υπενθυμίσουμε ότι υπάρχουν πολλές και διαφορετικές προσεγγίσεις εκπαιδευτικής αξιολόγησης (ποιοτικές, ποσοτικές), στις οποίες θα πρέπει να προσέξουμε πότε πραγματοποιείται (π.χ. κατά τη διάρκεια, στο τέλος), ποιος θέτει τα κριτήρια, ποιος τη χρηματοδοτεί, ποια είναι στόχευση κ.ά.

Τέλος, ας θυμόμαστε ότι η μεγάλη προσφορά της εκπαιδευτικής αξιολόγησης, όταν γίνεται με έναν αξιόπιστο και έγκυρο τρόπο, είναι η ανατροφοδότηση (feedback) που παρέχει. Όμως δεν είναι λίγες οι φορές που εκφυλίζεται ή εργαλειοποιείται ως μηχανισμός ελέγχου.

β. Δυο εισαγωγικά λόγια για το timing που γράφεται ο πρόλογος. Είναι Ιούνιος του 2023, δηλαδή το σχολικό έτος κατά το οποίο ολοκληρώθηκε σε όλα τα σχολεία της χώρας αυτό που οι ιθύνοντες της εκπαιδευτικής πολιτικής του ΥΠΑΙΘΑ ονόμασαν “αξιολόγηση σχολικής μονάδας” (Μπαγάκης, 2021) και ξεκίνησε η εφαρμογή αυτού που ονόμασαν “ατομική αξιολόγηση” (Μπαγάκης, 2023) για τη

μονιμοποίηση των ταλαιπωρημένων νεοδιόριστων εκπαιδευτικών που έκλεισαν διετία από τον διορισμό τους, μετά από πολύχρονη περιπλάνηση ως αναπληρωτών στα σχολεία της Ελλάδας.

Μία μέρα πριν, ενημερώθηκα για την έκδοση του συλλογικού τόμου για την αξιολόγηση (Καλεράντε, Πλιόγκου, Ελευθεράκης, Τζάρτζας, 2022), ο οποίος εκδόθηκε τον Δεκέμβριο του 2022 και ταυτόχρονα μου ζητήθηκε (δυσόμορφα πριν τις εθνικές εκλογές) να γράψω έναν πρόλογο στον παρόντα συλλογικό τόμο που αποτελεί συνέχεια του προηγούμενου.

Είναι γνωστό ότι είχαν προηγηθεί τα δύο τελευταία χρόνια αρκετές συζητήσεις, δικαστήρια, απεργίες με επίκεντρο την αξιολόγηση.

Θα πρέπει, ενδεχομένως, να επισημανθεί ότι, παρά τα όσα προαναφέρθηκαν, το ακανθώδες ζήτημα της εκπαιδευτικής αξιολόγησης, ειδικά στη σχολική εκπαίδευση, παραμένει δύσκολο, μη επαρκώς επεξεργασμένο για βιώσιμες λύσεις στα σχολεία. Γιατί νομίζω ούτε η επιβολή και ο πειθαναγκασμός εκ των άνω αποτελούν τη λύση αλλά ούτε και ο συχνά ανεπεξέργαστος συνδικαλιστικός λόγος. Εδώ βέβαια θα πρέπει να τονιστεί ότι κάποιες ομοσπονδίες εκπαιδευτικών έχουν ανοίξει σοβαρές συζητήσεις για την αξιολόγηση, αξιοποιώντας τον σχετικό επιστημονικό λόγο κυρίως Ελλήνων αλλά και ξένων πανεπιστημιακών (δες το site της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας).

Βρισκόμαστε επίσης σε μια παράξενη συγκυρία όπου στη θέση του θεσμού του συντονιστή του εκπαιδευτικού έργου (ο οποίος λίγα χρόνια πριν αντικατέστησε τον επί δεκαετίες θεσμό του σχολικού συμβούλου) άρχισε να λειτουργεί πριν από λίγους μήνες ο θεσμός τους συμβούλου εκπαίδευσης με σαφέστατες αρμοδιότητες αξιολόγησης σε αντίθεση με τους δυο προϋπάρχοντες θεσμούς που αναφέρθηκαν, οι οποίοι είχαν έναν σαφέστατο επιμορφωτικό ρόλο. Μπορεί όμως ο σύμβουλος εκπαίδευσης να έχει έναν διττό ρόλο, αυτόν του αξιολογητή και αυτόν του επιμορφωτή; Το μέλλον θα το δείξει.

γ. Μετά τα εισαγωγικά και τις αναφορές στο timing, θα αποπειραθώ να νοηματοδοτήσω την προσπάθεια αυτού του συλλογικού τόμου στην υπάρχουσα συγκυρία.

Την τρίτη μέρα που έγραφα τον πρόλογο αυτό έγιναν γνωστά τα αποτελέσματα των εθνικών εκλογών της 25^{ης} Ιουνίου 2023. Νέα κυβέρνηση, νέα πολιτική κοινοβουλευτική γεωγραφία, νέα ηγεσία στο υπουργείο παιδείας, νέο πολιτικό πλαίσιο για την εκπαίδευση.

Μία εβδομάδα μετά από την έναρξη της συγγραφής αυτού του προλόγου παραιτήθηκε ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Λαμβάνοντας υπόψη το νέο αυτό τοπίο, που αποκαλύπτεται στην εκπαίδευση μετά τις εκλογές της 25ης Ιουνίου, θα αποτολμήσω να γράψω, λοιπόν, λίγα λόγια για την αξιολόγηση στον πρόλογο του παρόντος συλλογικού τόμου. Θα εστιάσω

την προσοχή μου σε τρία σημεία: στην εκπαιδευτική πολιτική του ΥΠΑΙΘΑ, στη φωνή των εκπαιδευτικών και στις ενώσεις τους, καθώς και στον επιστημονικό λόγο κυρίως των πανεπιστημιακών.

γ1. *Αναφορικά με το ΥΠΑΙΘΑ*, είναι γνωστά όσα έχουν συμβεί από το 1983 μέχρι σήμερα και η ανυπαρξία επίσημης αξιολόγησης μέχρι πρόσφατα. Τα τελευταία δύο χρόνια άρχισε να υλοποιείται μια αμφίβολης αξιοπιστίας και εγκυρότητας αξιολόγηση σχολικής μονάδας και τους δύο τελευταίους μήνες άρχισε να υλοποιείται και ατομική αξιολόγηση για τους νεοδιόριστους εκπαιδευτικούς που πρόκειται να μονιμοποιηθούν. Κοινός τόπος σε αυτά είναι η έμφαση στη γραφειοκρατική και διοικητική προσέγγιση της αξιολόγησης.

Εδώ το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) θα μπορούσε να είχε πραγματοποιήσει έναν διάλογο με τους εκπαιδευτικούς και τις ενώσεις τους, να είχε δημιουργήσει διαφανείς ομάδες εργασίας συντονισμένες από άτομα με κύρος στην εκπαιδευτική κοινότητα (όχι κατ' ανάγκη από το ΙΕΠ) για να μελετήσουν το θέμα πιο σοβαρά. Υπάρχουν έμπειρα στελέχη της εκπαίδευσης, πανεπιστημιακοί, ικανότατοι εκπαιδευτικοί της τάξης που θα μπορούσαν να πλαισιώσουν αυτές τις ομάδες. Η εκπαιδευτική αξιολόγηση αποτελεί ένα δύσκολο εγχείρημα, που έχει διαστάσεις εκπαιδευτικές, πολιτικές, διοικητικές και η όποια εφαρμογή της δεν μπορεί να καθοδηγείται από άγνωστα μεμονωμένα στελέχη ημετέρων με έναν στενά διοικητικό και υπηρεσιακό τρόπο.

γ2. *Ως προς τη φωνή των εκπαιδευτικών και των ενώσεών τους*, σήμερα δεν φαίνεται να υπάρχουν ακόμα επαρκώς επεξεργασμένες θέσεις για την αξιολόγηση, υπάρχει κλίμα δυσπιστίας σε μεγάλο βαθμό και ταυτόχρονα το έλλειμμα διαλόγου με το ΥΠΑΙΘΑ και η αύξηση της γραφειοκρατίας δημιουργούν ένα κλίμα κούρασης και απογοήτευσης σε πολλούς αξιόλογους εκπαιδευτικούς.

Εδώ θα μπορούσε να επισημανθεί η δυνατότητα αξιοποίησης των ινστιτούτων των τριών ομοσπονδιών προς την επεξεργασία βιώσιμων θέσεων για την εκπαιδευτική αξιολόγηση στη σχολική εκπαίδευση. Όπως προαναφέρθηκε, κάποιες ομοσπονδίες έχουν ξεκινήσει σοβαρές δημόσιες συζητήσεις σε συνεργασία με Έλληνες και ξένους Πανεπιστημιακούς. Βέβαια οι συζητήσεις είναι χρήσιμες και διαφωτιστικές, όμως δεν επαρκούν. Νομίζω λύσεις θα μπορούσαν να δώσουν μόνο καλά συντονισμένες ομάδες εργασίας μετά από μακρόχρονη συστηματική δουλειά και τη διατύπωση καλά επεξεργασμένων, εφικτών και βιώσιμων θέσεων.

γ3. *Τέλος, αναφορικά με την επιστημονική κοινότητα των πανεπιστημιακών που ασχολούνται με τη σχολική εκπαίδευση*, αν και υπάρχουν σχετικές επεξεργασίες, έρευνες, κείμενα, συνέδρια, αυτά όμως δεν φαίνεται να επαρκούν μέχρι τώρα για την άρθρωση ενός πειστικού λόγου για την εκπαιδευτική αξιολόγηση, που να μπορεί να επηρεάσει και να διαμορφώσει επαρκώς τα τεκταινόμενα τόσο

στην κεντρική πολιτική σκηνή όσο και στα σχολεία. Δυστυχώς, ο λόγος νομικών, διοικητικών, κομματικών και των media συχνά αποδεικνύεται ισχυρότερος.

γ4. *Η σημερινή συγκυρία και ο συλλογικός τόμος που ακολουθεί. Λαμβάνοντας υπόψη τη συγκυρία που σκιαγραφήθηκε, η έκδοση ενός ακόμα ευρύτερου τόμου για την αξιολόγηση (σε συνέχεια ενός παρόμοιου λίγους μήνες πριν) μπορεί να συμβάλει στην υπέρβαση της κακοδαιμονίας, των πλώσεων και της γραφειοκρατικοποίησης που συχνά συναντάμε με την εκπαιδευτική αξιολόγηση στη χώρα μας και, ενδεχομένως, μπορεί να πυροδοτήσει έναν σοβαρό διάλογο για την αξιολόγηση και να διευκολύνει τη χάραξη μιας βιώσιμης εφικτής πολιτικής γι' αυτήν στη σχολική εκπαίδευση (Μπαγάκης, υπό έκδοση). Αυτό φαίνεται να είναι εφικτό σήμερα. Σπέρματα αυτής της θεώρησης βίωσα σε πρόσφατες ομιλίες μου για την αξιολόγηση σε ομοσπονδίες εκπαιδευτικών, σε ενώσεις εκπαιδευτικών πολιτικών κομμάτων διαφορετικών χρωμάτων, καθώς και σε τοπικές ΕΛΜΕ εκπαιδευτικών. Με πιο εμφανή όμως τρόπο το βίωσα σε πρόσφατη ημερίδα με τίτλο «Πλαίσιο και εμπειρίες της αξιολόγησης που επιχειρείται σήμερα στα ελληνικά σχολεία», μία εβδομάδα πριν τις εθνικές εκλογές της 21^{ης} Μαΐου, όπου σε πολύωρη σχετική συζήτηση πανεπιστημιακοί, συνδικαλιστές, στελέχη της εκπαίδευσης συζήτησαν πολιτισμένα και εποικοδομητικά για την εκπαιδευτική αξιολόγηση (δες <https://www.alteredu.gr/2023/04/28/evaluation/>), παρά τους πολλούς αρχικούς ενδοιασμούς που υπήρχαν ως προς το κατά πόσο αυτό ήταν εφικτό.*

Αυτό βέβαια προϋποθέτει ένα κατάλληλο πλαίσιο εκπαιδευτικής πολιτικής στην κεντρική πολιτική σκηνή και όχι μόνο, το οποίο όμως δεν είναι καθόλου ευδιάκριτο προς το παρόν.

Εύχομαι ο συλλογικός αυτός τόμος να είναι χρήσιμος και καλοτάξιδος.

Αναφορές

- Μπαγάκης, Γ. (2021) Αυτό-αξιολόγηση σχολείου. Μη βαφτίζουμε το κρέας ψάρι. Fresh Education (www.fresh-education.gr/αυτοαξιολογηση-σχολειου-μη-βαφτιζου/).
- Μπαγάκης, Γ. (2023) Η επιχειρούμενη αξιολόγηση στα ελληνικά σχολεία. Η ελληνική εμπειρία. Παρουσίαση στη διαδικτυακή ημερίδα «Πλαίσιο και εμπειρίες της αξιολόγησης που επιχειρείται σήμερα στα ελληνικά σχολεία», Ιστοσελίδα AlterEdu, 13 Μαΐου 2023.
- Μπαγάκης, Γ. (υπό έκδοση) Μετά την κατάργηση των επιθεωρητών είναι εφικτή μια επεξεργασμένη, συναινετική και βιώσιμη αξιολόγηση στη σχολική εκπαίδευση; Στο Α. Παπαδοπούλου και Α. Χαλκιαδάκη (επιμ.), *Εκπαιδευτική Αξιολόγηση Σύγχρονες Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Πρακτικές*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κυριακίδη.
- Scriven, M. (1991) *Evaluation Thesaurus* (Fourth Edition). London: Sage Publications. <https://www.alteredu.gr/2023/04/28/evaluation/>